

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

AKSARAY'IN SOSYO- EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ

2025

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

KARIS BAKER

MINARECIK MAHALLESİ, 562
SOKAK, NO:7 MERKEZ/AKSARAY

www.karisbaker.com

İçindekiler

1. Giriş
 - 1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı
 - 1.2. Yöntem ve Veri Kaynakları
 2. Aksaray'ın Genel Sosyo-Ekonomik Profili
 - 2.1. Sosyo-Ekonomik Seviye Değerlendirmesi (2023)
 - 2.2. İlçeler Bazında Sosyo-Ekonomik Seviyeler (2023)
 3. Ekonomik Göstergeler
 - 3.1. Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) – Dolar Bazında (2021–2023)
 - 3.2. GSYH Büyümesine Katkısı
 - 3.3. Karşılaştırmalı Analiz: Aksaray ve Türkiye Ortalaması
 4. İşgücü Piyasası
 - 4.1. İşsizlik Oranları (2022–2024)
 - 4.2. İstihdam Oranları (2022–2024)
 - 4.3. Türkiye Geneli ile Karşılaştırmalar
 5. Sosyal Göstergeler
 - 5.1. İnsani Gelişmişlik Endeksi (2020–2022)
 - 5.2. Eğitim, Sağlık ve Yaşam Kalitesi Unsurları
 - 5.3. Türkiye İlleri ile Karşılaştırmalı İGE Analizi
 6. Genel Değerlendirme ve Sonuç
 - 6.1. Güçlü ve Zayıf Yönler
 - 6.2. Politika Önerileri ve Stratejik Çıkarımlar
- Kaynakça

1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı

Bu rapor, Aksaray ilinin sosyo-ekonomik yapısını, işgücü piyasası dinamiklerini, insani gelişmişlik düzeyini ve ekonomik performansını Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında; Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH), işsizlik ve istihdam oranları, sosyo-ekonomik seviye (SES), insani gelişmişlik endeksi (İGE) ile eğitim, sağlık ve gelir göstergeleri ele alınmıştır. Böylece Aksaray'ın güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konulması, geleceğe yönelik politika geliştirme süreçlerine veri temelli katkı sağlanması hedeflenmiştir.

1.2. Yöntem ve Veri Kaynakları

Bu rapor, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan resmi istatistikler temel alınarak hazırlanmıştır. Başlıca veri kaynakları; İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH), İl Düzeyinde İşgücü İstatistikleri, Sosyo-Ekonomik Seviye (SES) Çalışmaları, İnsani Gelişmişlik Endeksi, Eğitim ve Sağlık göstergeleri ile ilgili TÜİK bültenleridir. Veriler 2018-2024 dönemini kapsamaktadır.

Yöntem olarak, nicel verilerin tablolar, grafikler ve infografikler aracılığıyla görselleştirilmesi esas alınmış; ayrıca Aksaray'ın göstergeleri Türkiye ortalamaları ve diğer illerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Analizlerde, GSYH gelişimi, işsizlik ve istihdam oranları, insani gelişmişlik, eğitim, sağlık ve yaşam beklentisi endeksleri ayrı ayrı incelenmiş ve zaman içindeki eğilimleri ortaya konulmuştur.

Bu yöntem sayesinde rapor, hem akademik araştırmacılar hem de yerel karar alıcılar için kanıta dayalı, anlaşılır ve bütüncül bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır.

Not: Rapor, yalnızca kamuya açık TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmış olup, burada yapılan değerlendirmeler ve yorumlar TÜİK'in resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

2. Aksaray'ın Genel Sosyo-Ekonomik Profili

2.1. Sosyo-Ekonomik Seviye Değerlendirmesi (2023)

Aksaray ili, 2023 yılı Sosyo-Ekonomik Seviye (SES) endeksinde 81 il arasında 72. sırada yer almıştır. Aksaray'ın SES puanı 117 iken, Türkiye genelinde ortalama SES puanı 133 olarak ölçülmüştür. Bu sonuç, ilin sosyo-ekonomik göstergelerde ülke ortalamasının altında bir performans sergilediğini göstermektedir.

Sosyoekonomik Seviye (SES) Nedir?

Sosyoekonomik Seviye (SES), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından geliştirilen ve hanehalklarının gelir, eğitim ve meslek bilgilerinin bir arada değerlendirilmesiyle oluşturulan resmi bir göstergedir.

Her hane için;

- Eğitim skoru (%50 ağırlık): Hanedeki bireylerin ortalama eğitim süresi,
- Gelir skoru (%30 ağırlık): Prime esas kazanç, sosyal yardımlar, tarımsal gelir ve diğer kayıtlı gelirler,
- Meslek skoru (%20 ağırlık): Hanede en yüksek statüye sahip bireyin meslek bilgisi,

esas alınarak 0-300 arasında bir SES puanı hesaplanmaktadır.

TÜİK, bu puanları K-ortalama kümeleme analizi (K-means) yöntemiyle yedi gruba ayırarak iller ve ilçeler için dağılımları yayımlamaktadır:

- A+ (En üst seviye)
- A (Üst seviye)
- B (Üst altı seviye)
- C1 (Üst orta seviye)
- C2 (Alt orta seviye)
- D (Alt seviye)
- E (En alt seviye)

Bu yöntem sayesinde, her ilin ve ilçenin sosyo-ekonomik yapısı resmi olarak ölçülmekte ve karşılaştırılabilir hale getirilmektedir.

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

Sosyo-Ekonomik Seviye (SES) endeksi sıralaması

TÜRKİYE GENELİNDE
ORTALAMA SES PUANI

133

AKSARAY'IN
SES PUANI

117

"Aksaray, sosyo-ekonomik seviye
sıralamasında 81 il arasında 72. sırada yer
almaktadır."

72

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

Türkiye genelinde nüfusun %51,82'si altorta, orta ve en alt seviyelerde yaşamaktadır.

51,82

Aksaray'da ise bu oran %59,39 olup, düşük ve orta alt sosyo-ekonomik seviyelerde yaşayan nüfusun ülke ortalamasına kıyasla daha yüksek bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir.

59,39

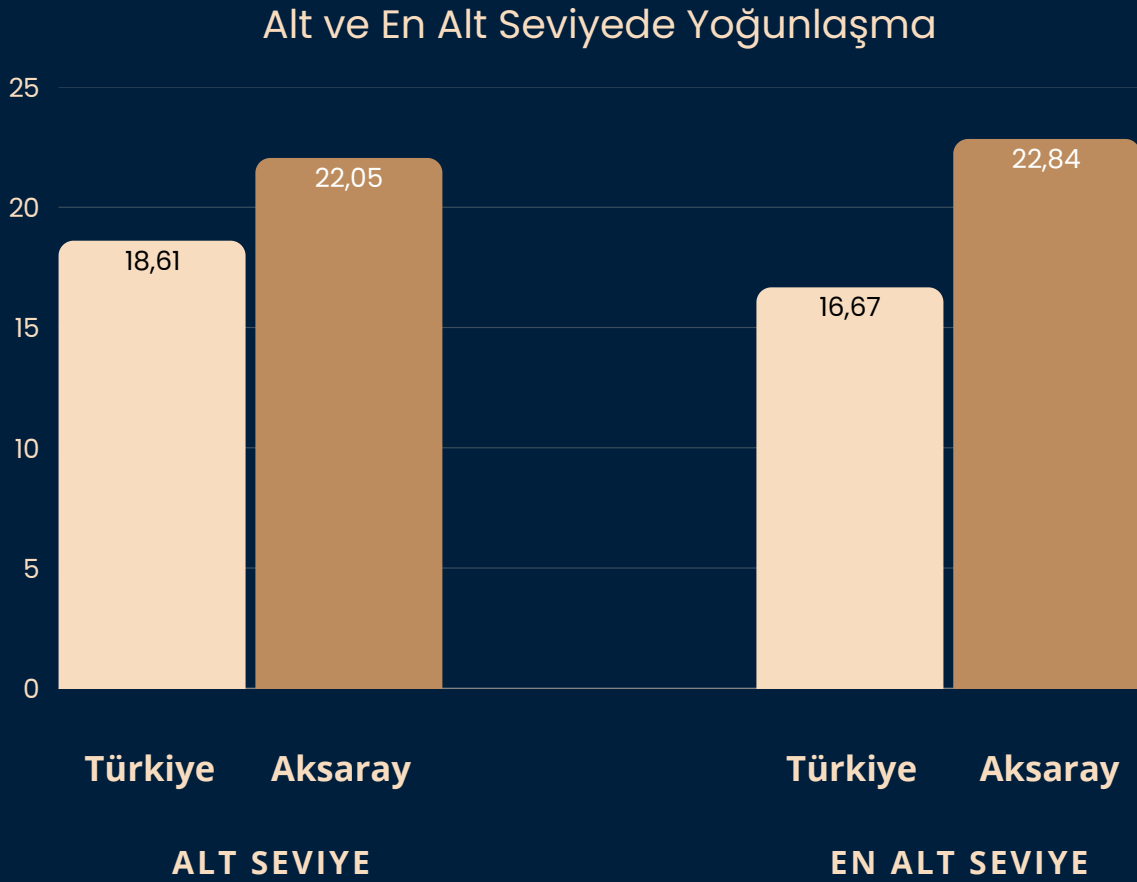

Kaynak: TÜİK

Aksaray'da en belirgin yoğunlaşma alt ve en alt seviyelerde dikkat çekmektedir. Türkiye genelinde alt seviye oranı %18,61, en alt seviye oranı ise %16,67 iken; Aksaray'da alt seviye %22,05 ve en alt seviye %22,84 seviyesine ulaşmıştır. Bu tablo, Aksaray'ın sosyo-ekonomik gelişiminde yapısal zorluklar bulunduğunu göstermektedir.

Bu durum, Aksaray'ın özellikle gelir, eğitim ve yaşam koşulları bakımından kırılgan grupların yoğunluğunun arttığı bir il olduğunu göstermektedir.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, Aksaray özellikle alt ve en alt SES gruplarındaki yüksek oranıyla öne çıkmaktadır. Bu durum, ilde uygulanacak sosyo-ekonomik politikaların öncelikli olarak kırılgan gruplara ve fırsat eşitsizliklerini azaltmaya odaklanması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 1. SES Dağılımı (2023): Türkiye ve Aksaray Karşılaştırması (%)

SES Düzeyi	Türkiye (%)	Aksaray (%)
En Üst	1,07	0,51
Üst	11,01	7,28
Üst Altı	16,38	12,45
Üst Orta	19,70	20,34
Alt Orta	16,53	14,50
Alt	18,61	22,05
En Alt	16,67	22,84

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/>

2.2. İlçeler Bazında Sosyo-Ekonomik Seviyeler (2023)

Aksaray ili ilçelerinin 2023 yılı Sosyo-Ekonomik Seviye (SES) dağılımları incelendiğinde, ortalama SES skorlarının 90 ile 123 arasında değiştiği görülmektedir. İlçe bazlı sonuçlar, merkez ve çevre ilçeler arasında belirgin sosyo-ekonomik farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Merkez İlçe

Eskil

Sultanhanı

Ortaköy

Ağaçören

Güzelyurt

Sarıyahşi

Gülağaç

Merkez İlçe (SES Skoru: 123)

Merkez ilçe, Aksaray'ın en yüksek SES skoruna sahiptir. Üst seviye gruplarında yer alanların oranı toplamda %23,2'dir. Orta seviye nüfus oranı %35,9 ile en yüksek düzeydedir. Bu tablo, merkez ilçenin görece daha dengeli ve üst gruplarda yoğunlaşan bir sosyo-ekonomik yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Sosyoekonomik seviye sınıflaması

İl <u>Province</u>	İlçe <u>District</u>	Ortalama SES skoru <u>Average SES score</u>	Toplam <u>Total</u>	Sosyoekonomik seviye sınıflaması (%) <u>Socioeconomic status classification (%)</u>				
				Üst seviye [A ve A+] <u>Upper level [A and A+]</u>	Üst altı seviye [B] <u>Lower- upper level [B]</u>	Orta seviye [C1 ve C2] <u>Middle level [C1 and C2]</u>	Alt seviye [D] <u>Lower level [D]</u>	En alt seviye [E] <u>Lowest level [E]</u>
Aksaray	Merkez	123	100,0	9,3	13,9	35,9	20,4	20,4
Aksaray	Ağaçören	98	100,0	3,5	7,4	30,7	27,3	31,1
Aksaray	Eskil	114	100,0	4,8	9,6	37,3	29,7	18,5
Aksaray	Gülağaç	90	100,0	1,6	5,2	29,6	28,8	34,9
Aksaray	Güzelyurt	94	100,0	2,1	5,9	30,9	27,1	34,0
Aksaray	Ortaköy	104	100,0	4,5	10,5	30,7	22,9	31,4
Aksaray	Sarıyahşi	90	100,0	3,6	6,9	23,7	22,2	43,6
Aksaray	<u>Sultanhamı</u>	110	100,0	5,1	9,2	36,0	27,3	22,4

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Socioeconomic-Status-2023-57942>

Ağaçören (SES Skoru: 98)

Ağaçören, düşük SES skoruna sahip ilçelerden biridir. En alt seviyede yaşayanların oranı %31,1 ile dikkat çekmektedir. Üst seviye oranı ise yalnızca %11 olup, ilçedeki sosyo-ekonomik yapının ağırlıklı olarak alt gruplarda toplandığını göstermektedir.

Eskil (SES skoru: 114)

Eskil, görece yüksek bir SES skoruna sahiptir. Orta seviyede yer alan nüfus oranı %37,3, üst seviyede ise toplam %18,4'lük bir kitle bulunmaktadır. Bu sonuç, ilçenin merkez dışında nispeten güçlü sosyo-ekonomik göstergelere sahip olduğunu göstermektedir.

Güzelyurt (SES skoru: 94)

SES skorunun düşük olduğu bu ilçede, en alt seviye oranı %31,1 ile yüksek seyretmektedir. Üst seviye oranı ise %10,3'te kalmıştır. İlçede düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip hanelerin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Ortaköy (SES skoru: 104)

Orta düzeyde bir SES skoruna sahip olan Ortaköy'de, orta seviye nüfus oranı %30,7, üst seviye oranı ise %15,6 olarak kaydedilmiştir. En alt seviyedeki oran ise %31,4 olup, ilçede sosyo-ekonomik eşitsizliklerin dengeli olmadığını göstermektedir.

Sarıyahşi (SES skoru: 90)

SES skorunun düşük olduğu bir diğer ilçe olan Sarıyahşi'de, en alt seviye oranı %43,4 ile tüm ilçeler içinde en yüksek seviyededir. Üst seviye oranı sadece %9,9 olup, bu tablo ilçenin sosyo-ekonomik açıdan en kırılgan alanlardan biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Sultanhanı (SES skoru: 110)

Görece yüksek SES skoruna sahip olan Sultanhanı'nda, üst seviye oranı %14,3 ve orta seviye oranı %36,0'dır. En alt seviye oranı ise %22,4 olup, il genelinde ortalamaya yakın bir dağılım sergilemektedir.

Gülağaç (SES skoru: 90)

İlçeler arasında en düşük SES skoruna sahiptir. Üst seviyede yer alan oran yalnızca %7,8 iken, en alt seviyede yaşayanların oranı %34,9 ile en yüksek değerdedir. Bu, ilçedeki sosyo-ekonomik kırılganlığın en yoğun olduğu noktayı ortaya koymaktadır.

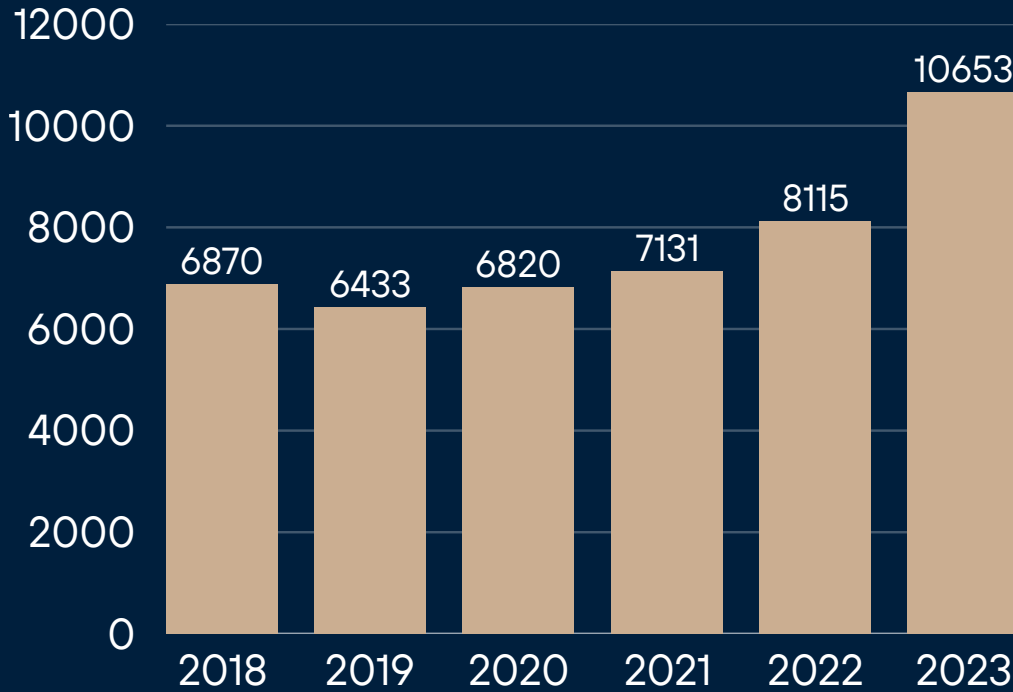

3. Ekonomik Göstergeler

3.1. Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) - Dolar Bazında (2018-2023)

Aksaray'ın kişi başına düşen Gayrisafi Yurt İçi Hasılası (GSYH), 2018-2023 döneminde dalgalı bir seyir izlemekle birlikte 2023 yılında dikkat çekici bir artış göstermiştir. Dolar bazında bakıldığında; 2018 yılında 6.870 dolar seviyesinde olan kişi başına GSYH, 2019 yılında 6.433 dolara gerileyerek düşüş kaydetmiştir. 2020 yılında ise 6.820 dolara yükselmiş, 2021'de 7.131 dolar, 2022'de 8.115 dolar ve nihayet 2023 yılında 10.653 dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişim, özellikle 2022-2023 döneminde Aksaray'ın ekonomik performansında kayda değer bir ivme yakaladığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Aksaray Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) - Dolar Bazında (2018-2023)

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/>

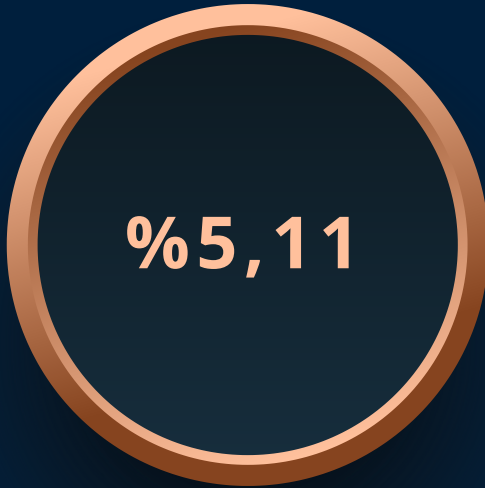

3.2. GSYH Büyümesine Katkısı

Aksaray'ın 2023 yılında Türkiye'nin toplam GSYH büyümesine katkısı %0,0381 olarak ölçülmüştür. Türkiye genelinde toplam büyüme oranı %5,11 iken, Aksaray'ın katkısı görece düşük kalmıştır. Ancak sıralamada yükselme ve kişi başına gelirdeki hızlı artış, ilin ekonomik performansında iyileşme yaşandığını göstermektedir.

Türkiye

Aksaray

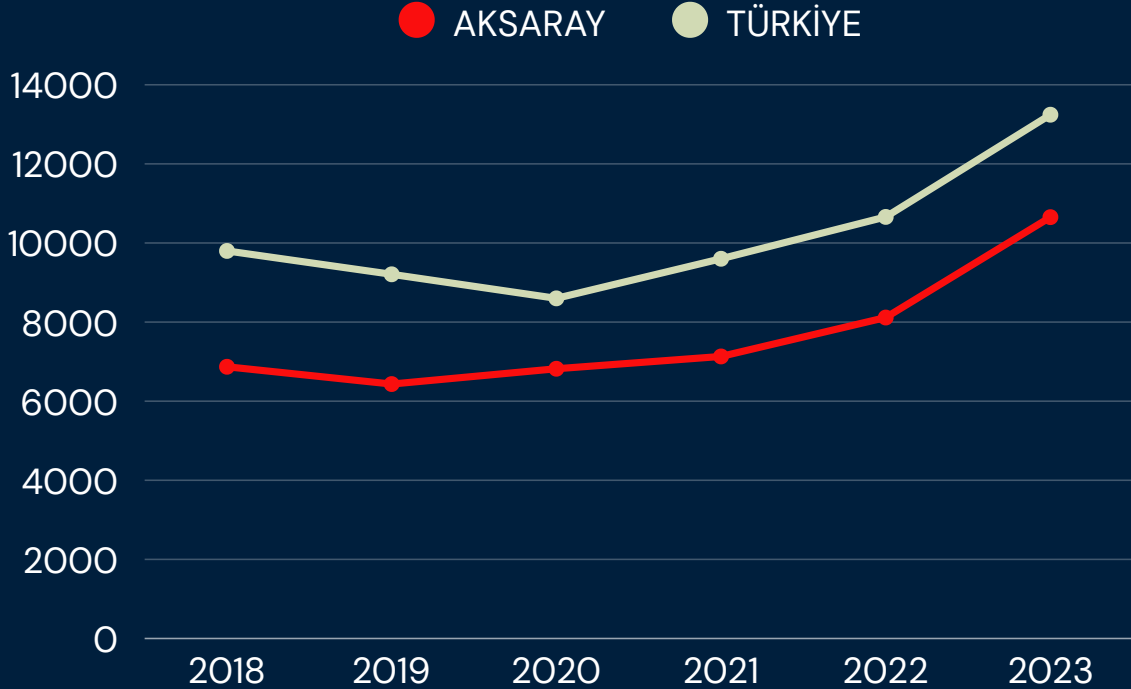

3.3. Karşılaştırmalı Analiz: Aksaray ve Türkiye Ortalaması

Türkiye’de kişi başına düşen Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2018-2023 döneminde dalgalı bir seyir izlemiştir. 2018 yılında 9.799 dolar olan kişi başı GSYH, 2019 yılında 9.208 dolara ve 2020 yılında 8.600 dolara gerilemiştir. 2021 yılında ise yeniden artış göstererek 9.601 dolar seviyesine yükselmiş, 2022 yılında 10.659 dolara ulaşmıştır. 2023 yılında ise dikkat çekici bir artışla 13.243 dolar seviyesine çıkarak son altı yılın en yüksek değerine ulaşmıştır. Bu tablo, Türkiye’nin pandemi döneminde yaşadığı ekonomik daralmanın ardından hızlı bir toparlanma sürecine girdiğini ve kişi başı gelir düzeyinde kayda değer bir iyileşme sağlandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Kişi Başı GSYH(USD) Türkiye – Aksaray (2019-2023)

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

Türkiye ortalamasına göre Aksaray'ın kişi başı GSYH'si tüm yıllarda daha düşük seviyede seyretmiştir. Örneğin, 2023 yılında Türkiye ortalaması 13.243 dolar iken, Aksaray'ın kişi başı GSYH'si 10.653 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu fark, yaklaşık %19,5 oranında bir gerilik anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte, Aksaray'ın 2018'de 40. sırada iken 2023'te 26. sıraya yükselmesi, ilin son yıllarda nispi bir ekonomik güçlenme yaşadığını göstermektedir.

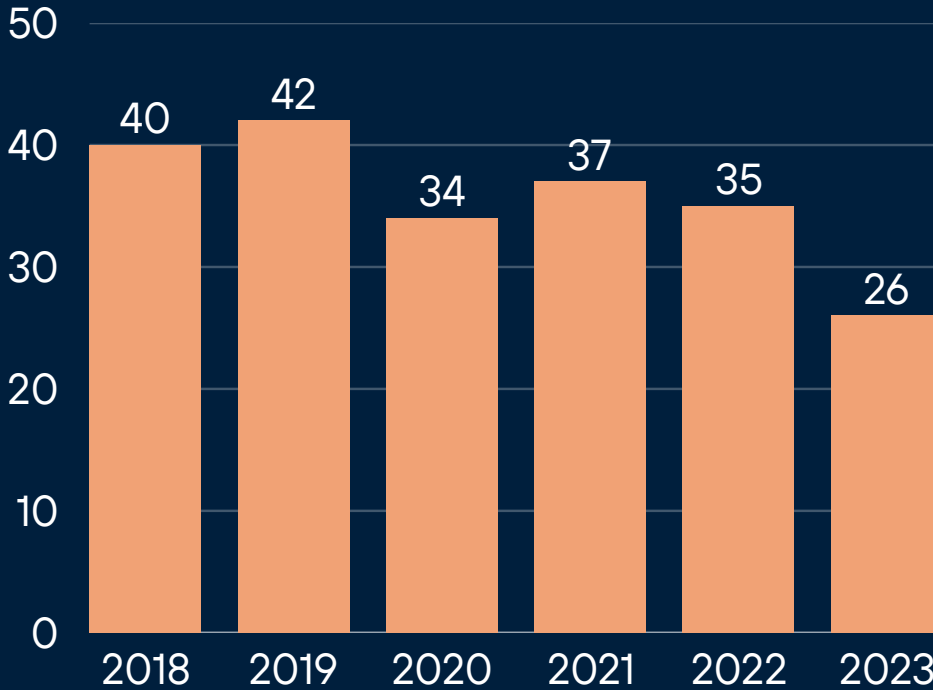
Kaynak: TÜİK

www.karisbaker.com

Türkiye geneli sıralamasında ise Aksaray'ın konumu yıllar içinde değişkenlik göstermiştir. 2018 yılında 40. sırada yer alan Aksaray, 2019'da 42. sıraya gerilemiş, 2020 yılında ise 34. sıraya yükselmiştir. 2021'de yeniden 37. sıraya düşen il, 2022'de 35. sıraya yükselmiş ve 2023 yılında önemli bir sıçrama yaparak 26. sıraya ulaşmıştır. Bu durum, Aksaray'ın kişi başı gelir sıralamasında son yıllarda özellikle öne çıktığını ve Türkiye ortalamasına yaklaşan bir performans sergilediğini göstermektedir.

Tablo 4. Aksaray'ın Türkiye Kişi Başı GSYH Sıralaması (2018-2023)

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

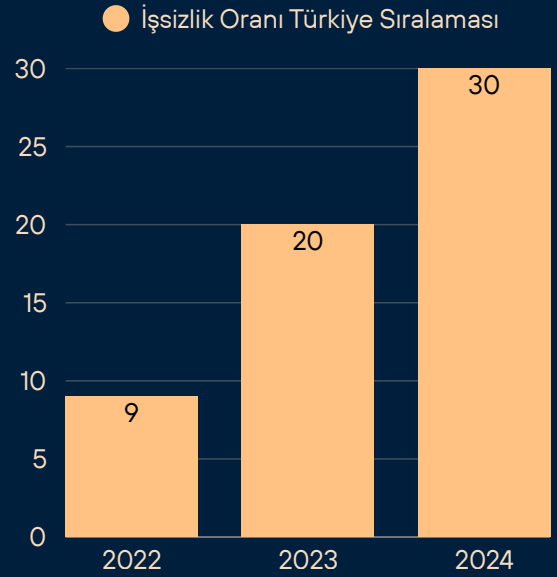
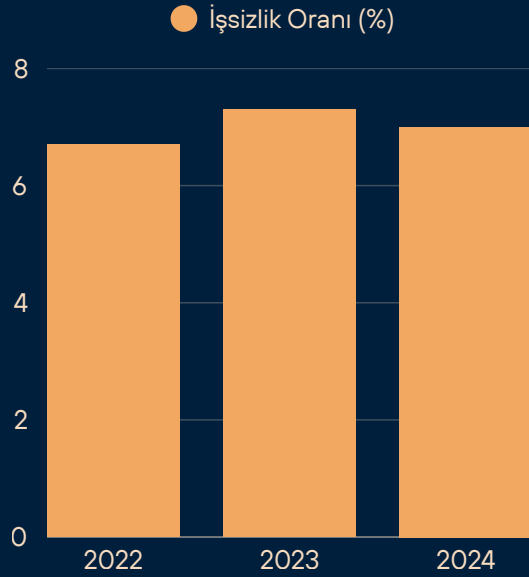
Bu veriler, Aksaray'ın kişi başına düşen gelir açısından Türkiye ortalamasının altında seyretmeye devam ettiğini, ancak özellikle son yıllarda görece daha hızlı bir büyüme trendi yakaladığını ortaya koymaktadır. Aksaray, mutlak değer açısından ortalamanın gerisinde olsa da, büyüme hızındaki dinamizm sayesinde orta vadede Türkiye ortalamasına daha fazla yaklaşma potansiyeli taşımaktadır. Bu eğilim, ilin ekonomik rekabet gücünü artırma ve üst sıralara tırmanma yolunda stratejik bir fırsat sunduğunu göstermektedir.

4. İşgücü Piyasası

4.1. İşsizlik Oranları (2022-2024)

Aksaray ili işsizlik oranı, Türkiye ortalamasının altında seyretmekle birlikte yıllar içerisinde değişkenlik göstermiştir. Sıralamalar, illerin en düşük işsizlik oranından en yükseğine doğru yapılmaktadır. 2022 yılında işsizlik oranı %6,7 olarak kaydedilmiş ve Aksaray, Türkiye’de en düşük işsizlik oranına sahip iller arasında 9. sırada yer almıştır. 2023 yılında işsizlik oranı %7,3’e yükselmiş ve Aksaray, bu kez en düşük işsizlik oranına sahip iller sıralamasında 20. sıraya gerilemiştir. 2024 yılında ise işsizlik oranı %7,0’a düşmüş olmasına rağmen, diğer illerdeki daha olumlu gelişmeler nedeniyle Aksaray’ın sıralaması 30. sıraya gerilemiştir.

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

İşsizlik Oranları

Türkiye

2024
8.7%

2023
9.4%

2022
10.4%

Aksaray

2024
7.0%

2023
7.3%

2022
6.7%

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr>

Türkiye genelinde işsizlik oranı son üç yılda kademeli olarak gerilemiş, 2022'de %10,4'ten 2024'te %8,7'ye düşmüştür. Bu tablo, ulusal ölçekte işgücü piyasasında iyileşme eğilimine işaret etmektedir.

Aksaray özelinde ise işsizlik oranları Türkiye ortalamasının altında seyretmesine rağmen sıralamalarda gerileme dikkat çekmektedir.

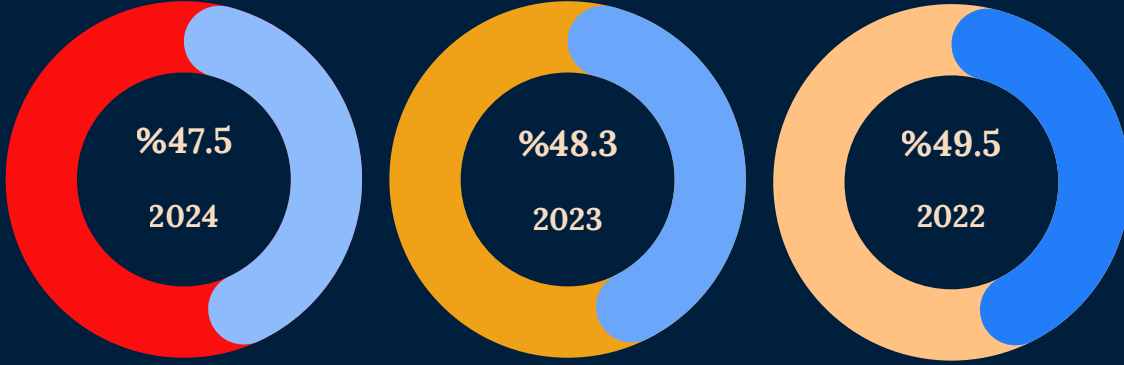
Bu durum, Aksaray'ın işsizlik oranı açısından görece avantajını koruduğunu, ancak rekabetçi sıralamada geri planda kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla Aksaray'ın işgücü piyasasında konumunu güçlendirebilmesi için, sadece işsizlik oranını düşük tutmakla yetinmeyip, diğer illerdeki olumlu gelişmelere paralel olarak daha dinamik istihdam politikaları geliştirmesi gerekmektedir.

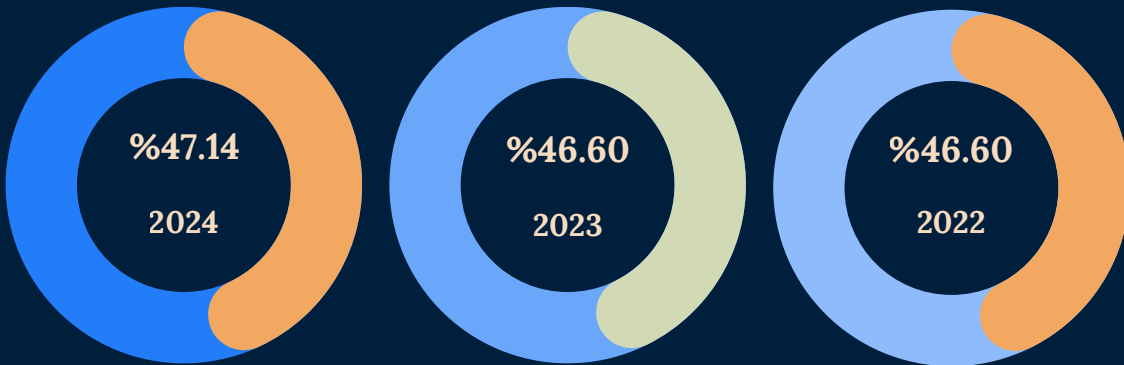
4.2. İstihdam Oranları (2022-2024)

Aksaray'ın istihdam oranı 2022 ve 2023 yıllarında %46,6 düzeyinde sabit kalmış, 2024 yılında ise sınırlı bir artış göstererek %47,1'e yükselmiştir. Ancak bu oranlar Türkiye ortalamasının altında seyretmiştir. Türkiye'de istihdam oranı 2022 yılında %47,5, 2023'te %48,3, 2024'te ise %49,5 olarak kaydedilmiştir.

Türkiye'nin istihdam oranı

Aksaray'ın istihdam oranı

Aksaray'ın İstihdam Oranı Türkiye Sıralaması

Aksaray'ın Türkiye sıralamasındaki yeri ise 2022'de 45. sıra, 2023'te 49. sıra, 2024'te ise 50. sıra olmuştur.

Bu sonuç, Aksaray'ın istihdam performansının Türkiye ortalamasına yakın olmakla birlikte giderek daha alt sıralara gerilediğini göstermektedir.

5. Sosyal Göstergeler

5.1. İnsani Gelişmişlik Endeksi (2020-2022)

İnsani Kalkınma Endeksi (İGE) Nedir?

İnsani Kalkınma Endeksi (İGE), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen ve ülkelerin kalkınma düzeylerini yalnızca ekonomik büyümeye göre değil, insan odaklı bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlayan uluslararası bir göstergedir.

Endeks üç temel boyuta dayanmaktadır:

- Uzun ve sağlıklı yaşam: Doğuşta beklenen yaşam süresi (yaşam beklentisi endeksi)
- Bilgiye erişim: Ortalama eğitim süresi ve muhtemel eğitim süresine dayalı eğitim endeksi
- Yaşam standardı: Satın alma gücü paritesine göre kişi başına GSYH ile ölçülen gelir endeksi

Her bir boyut için elde edilen normalleştirilmiş değerler 0 ile 1 arasında bir skora dönüştürülmekte ve bu üç bileşenin geometrik ortalaması alınarak nihai İGE değeri hesaplanmaktadır.

İGE değeri 1'e yaklaştıkça kalkınma düzeyi yüksek, 0'a yaklaştıkça düşük kalkınma düzeyini ifade etmektedir. Türkiye'de il düzeyinde İGE hesaplamaları, TÜİK tarafından UNDP metodolojisine uyarlanarak yapılmakta ve illerin sağlık, eğitim ve gelir göstergeleri çok boyutlu biçimde değerlendirilerek kamuoyuna sunulmaktadır.

İNSANİ GELİŞMİŞLİK ENDEKSİ

Türkiye

2022
 0,854

2021
 0,851

2020
 0,844

Aksaray

2022
 0,821

2021
 0,819

2020
 0,820

Türkiye genelinde İnsani Gelişmişlik Endeksi (İGE) değerleri 2020 yılında 0,844, 2021 yılında 0,851 ve 2022 yılında 0,854 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde Aksaray'ın İGE değerleri 2020'de 0,820, 2021'de 0,819 ve 2022'de 0,821 seviyesinde ölçülmüştür. Bu veriler, Aksaray'ın son üç yılda durağan bir seyir izlediğini ve Türkiye ortalamasının gerisinde kaldığını ortaya koymaktadır.

Aksaray'ın Türkiye genelindeki sıralaması incelendiğinde ise, 2020 yılında 46. sırada yer aldığı, 2021 yılında 52. sıraya gerilediği ve 2022 yılında 53. sırada kaldığı görülmektedir. Bu tablo, Aksaray'ın İGE puanı açısından düşük bir değişim göstermesine rağmen, diğer illerde yaşanan ilerlemeler nedeniyle görece konumunu kaybettiğini göstermektedir.

AKSARAY İLİNİN TÜRKİYE GENELİNDE İNSANİ GELİŞİM ENDEKSİ (İGE) SIRALAMASI

İNSANİ GELİŞİM ENDEKSİ	2020	2021	2022
	46	52	53

5.2. Eğitim, Sağlık ve Yaşam Kalitesi Unsurları

Yaşam Beklentisi Endeksi

Aksaray, yaşam beklentisi açısından Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahiptir. 2020 yılında puanı 0,890 olup 38. sırada, 2021'de 0,887 puanla 34. sırada, 2022'de ise 0,893 puanla 38. sırada yer almıştır. Türkiye ortalaması ise aynı dönemde sırasıyla 0,887, 0,884 ve 0,882'dir. Bu göstergeler, Aksaray'ın sağlık ve yaşam süresi alanında güçlü bir performans sergilediğini ortaya koymaktadır.

Eğitim Endeksi

Eğitim göstergelerinde Aksaray'ın performansı oldukça düşüktür. 2020 yılında eğitim endeksi puanı 0,749 olup 67. sırada yer almıştır. 2021'de 0,746 ile 70. sıraya, 2022'de ise 0,737 ile 71. sıraya gerilemiştir. Türkiye ortalaması aynı yıllarda sırasıyla 0,795, 0,802 ve 0,807 olarak ölçülmüştür. Bu sonuç, Aksaray'ın eğitim alanında en zayıf göstergelerden birine sahip olduğunu göstermektedir.

Gelir Endeksi

Gelir göstergelerinde Aksaray görece daha iyi bir performans sergilemektedir. 2020 yılında puanı 0,826 olup 28. sırada yer almıştır. 2021'de 0,830 puanla 36. sıraya, 2022'de ise 0,840 puanla 34. sıraya yükselmiştir. Türkiye ortalaması aynı yıllar için 0,853, 0,868 ve 0,875'tir. Aksaray'ın gelir göstergeleri ülke ortalamasının altında olsa da sıralama bakımından görece güçlü bir konumda olduğu görülmektedir.

5.3. Türkiye Ortalaması ile Karşılaştırmalı İGE Analizi

Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında Aksaray'ın İGE performansı şu şekilde öne çıkmaktadır:

- Olumlu Alanlar: Yaşam Beklentisi Endeksi, Aksaray'ın Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu tek alandır. Sağlık hizmetlerine erişim ve yaşam süresi göstergeleri ilin güçlü yönü olarak dikkat çekmektedir.
- Olumsuz Alanlar: Eğitim Endeksi Aksaray'ın en zayıf göstergesidir. Sıralamadaki gerileme (67. sıradan 71. sıraya) ilin özellikle eğitim süreleri ve kalite göstergelerinde yapısal sorunlar yaşadığını göstermektedir.
- Görece Güçlü Alanlar: Gelir Endeksi açısından Aksaray ortalamanın altında kalsa da Türkiye sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Bu durum ilin ekonomik potansiyelinin güçlü olduğunu, ancak eğitim ve insani gelişimle yeterince desteklenmediğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Aksaray'ın insani gelişmişlik düzeyi Türkiye ortalamasının altında kalmakta, özellikle eğitim alanındaki düşük performans bu farkı belirginleştirmektedir. Buna karşılık, yaşam beklentisi göstergeleri ilin güçlü yönünü oluşturmakta ve politika yapıcılar için bir denge noktası sunmaktadır.

6. Genel Değerlendirme ve Sonuç

6.1. Güçlü ve Zayıf Yönler

Aksaray ili, son yıllarda ekonomik göstergelerde dalgalı bir seyir izlemekle birlikte, özellikle GSYH artışı ve işgücü piyasası performansı bakımından Türkiye ortalamasına yakın değerler sergilemektedir. 2023 yılında kişi başına düşen GSYH'nin 10.653 dolara ulaşması, ilin ekonomik büyüme potansiyelini göstermektedir. Ayrıca, işsizlik oranlarının 2022-2024 döneminde Türkiye ortalamasının altında seyretmesi, Aksaray'ın istihdam yaratma kapasitesini ortaya koyan önemli bir güçlü yön olarak öne çıkmaktadır.

Bununla birlikte, sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinde özellikle eğitim ve insani gelişmişlik alanlarında zayıf yönler dikkat çekmektedir. Eğitim endeksinde Aksaray'ın Türkiye illeri arasında 70. sıraya kadar gerilemesi, insan sermayesinin niteliği açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Ayrıca, yaşam standartlarının iyileşmesine rağmen gelir düzeyinde Türkiye ortalamasının gerisinde kalınması, gelir dağılımı ve ekonomik refahın yaygınlaştırılması açısından önemli bir eksikliktir.

6.2. Politika Önerileri ve Stratejik Çıkarımlar

Aksaray'ın güçlü yönlerini pekiştirmek ve zayıf alanlarını iyileştirmek için aşağıdaki stratejik politika önerileri geliştirilmiştir:

- Eğitim ve İnsan Sermayesi: Eğitim endeksinde görülen gerilemeyi durdurmak için nitelikli öğretmen istihdamı, mesleki ve teknik eğitim yatırımları artırılmalı; genç nüfusun yetkinliklerini güçlendirecek programlar hayata geçirilmelidir.
- İstihdam ve İşgücü Piyasası: İşsizlik oranlarının düşük seviyesini korumak için tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdam çeşitliliği desteklenmeli; kadın ve genç istihdamını artırmaya yönelik teşvikler uygulanmalıdır.
- Ekonomik Çeşitlenme ve Katma Değer: Tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yapının ötesine geçerek, sanayi yatırımları ve yenilikçi girişimler teşvik edilmelidir. Özellikle lojistik, gıda işleme ve yenilenebilir enerji alanları Aksaray için stratejik fırsatlar sunmaktadır.
- Sosyal Gelişmişlik ve Yaşam Kalitesi: İnsani gelişmişlik göstergelerinde iyileşme için sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği artırılmalı, sosyal hizmetler güçlendirilmeli ve kentsel yaşam kalitesini artıracak yatırımlar yapılmalıdır.
- Stratejik Konum ve Ulaşım Avantajı: Aksaray'ın Türkiye'nin önemli lojistik koridorlarından biri üzerinde yer alması, bölgesel kalkınma açısından fırsat yaratmaktadır. Bu avantaj, sanayi yatırımları ve ihracat kapasitesini artırıcı politikalarla desteklenmelidir.

Sonuç olarak, Aksaray ili; ekonomik büyüme, istihdam performansı ve lojistik avantajları ile güçlü bir potansiyele sahip olmakla birlikte, eğitim ve insani gelişmişlik alanlarında zayıf yönlerini gidermeye ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda uygulanacak bütüncül politikalar, ilin hem Türkiye ortalamasına yakınsamasını hem de bölgesel kalkınmada öne çıkmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Socioeconomic Status, 2023 [Bülten]. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Socioeconomic-Status-2023-57942>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2023 [Bülten]. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2023-53575>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2022 [Bülten]. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2022-45867>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). İl Düzeyinde İşgücü İstatistikleri, 2023 [Bülten]. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Duzeyinde-Isgucu-Istatistikleri-2023-53838>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). İl Düzeyinde Beşeri Kalkınma Endeksi, 2018–2022 [Bülten]. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Seviyesinde-Beseri-Kalkinma-Endeksi-2018-2022-57936>

KARIS
BAKER

AĞUSTOS
2025

www.karisbaker.com

